

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ

НАЈБОЉИ ПРОФЕСИОНАЛЦИ ЗА РАНО УЧЕЊЕ И РАЗВОЈ ДЕЦЕ

Висока школа струковних студија за васпитаче у Шапцу је акредитовала специјалистички програм за рад са децом раног узраста. Овај програм следи савремени тренд препознавања важности континуираног професионалног развоја васпитача и посебно, наглашава значај развоја професионалних компетенција оних који раде са децом раног, односно јасленог узраста. Поштујући принцип „најбољи професионалци за рано учење и развој“, овај специјалистички програм се заснива на најсавременијим концепцијама развоја компетенција васпитача-специјалиста за рад са децом раног узраста.

Шта је рано учење и развој?

- Појам рано учење и развој најчешће указује на период од рођења детета до напуњене три године. У нашем васпитно-образовном систему то је тзв. јаслени узраст. Овај период у развоју детета је од непроцењивог значаја за целокупни развој личности, али, на жалост, није на одговарајући начин препознат ни од стране породице, ни актера васпитно-образовног рада са децом. Велики број родитеља и даље сматра да је у том узрасту за дете најважнија добра брига о његовој физичкој добробити, што укључује добру хигијену, исхрану и одмор, а да се све остало спонтано развија као последица те бригае. На жалост, креатори васпитно-образовног система, иако имају обухватније погледе на развој детета тог узраста, не дају довољно подстицаја потребних за рано учење и развој у савременим условима. У званичним образовним политикама још увек се више пажње посвећује деци од четири године до полака у школу. Међутим, различити показатељи квалитета васпитања и образовања који се прате на међународном нивоу, указују да су највећи напредак у образовној сфери оствариле управо земље које су посебну пажњу посветиле раном учењу и развоју детета.

Какви професионалци су потребни за рад са децом раног узраста?

- Најкраћи одговор је – најбољи. Међународна истраживања генерално потврђују да је квалитет запослених професионалаца (васпитача, стручних сарадника, сарадника и др.) кљу-

чан за остваривање циљева образовне политике и повећање обухвата и квалитета рада на свим нивоима образовања. Све ово се посебно односи на рад на почетном нивоу – у јаслицама, због осетљивости деце овог узраста. Професионално особље које има виши ниво формалног образовања, односно које је специјализовано за практични, струковни рад са децом раног узраста, остварује много стимулативнију, топлију и подржавајућу интеракцију са децом са којом ради. Научна и стручна литература такође показује и да ниво квалификација васпитача позитивно утиче на знајни развој деце, укључујући развој говора, мишљења и памћења, као и да стимулише изградњу позитивне слике о себи код самог детета.

Актуелна схватања целоживотног учења и образовања на којима се заснива савремено друштво – „друштво знања“, наглашавају да се припрема за свет рада не може обавити „једнократним“ образовањем које се завршава стицањем одговарајућег сертификата или дипломе. Данас само континуирано учење омогућава да будете конкурентни у сфери рада и запошљавања.

У том контексту, све више се и у образовању васпитача, нарочито оних специјализованих за рад са децом раног узраста, уместо „знања“ као класичног исхода образовања, говори о „компетенцијама“. Компетенције обухватају, али и надилазе знање и вештине и укључују личну димензију (знати како да се понашате у одређеној ситуацији) и етичку димензију (поседовати одређене личне и професионалне вредности).

Када се говори о васпитачима за рад са децом раног узраста, најчешће се истиче да је образовним програмом неопходно да се подстичу

следеће компетенције: отвореност у комуникацији и способност прихватања дијалога; критичко размишљање о сопственој пракси и бављење сложеним питањима из различитих углова; учење из различитих, често и супротстављених гледишта; способност бављења непредвидљивим и неизвесним ситуацијама; конструисање нове праксе и нових сазнања, заједнички, са децом, породицама и колегама.

Специјалистички програм за рад са децом раног узраста који је развила и акредитовала Висока школа струковних студија за васпитаче у Шапцу повезује стицање претходно наведених компетенција са савременим принципима практичног рада с децом раног узраста:

Најбољи начин да припремите децу за живот одраслих људи је да им пружите оно што им је као деци потребно;

Деца су целовите личности које имају осећања, идеје и односе са другима и потребно им је да буду физички, ментално, морално и духовно здрави;

Активности као математичке и уметничке не могу да буду одвојене, јер мала деца уче на интегративан начин, а не кроз јасно одвојене „одељке“ искуства;

Деца најбоље уче када имају адекватну одговорност, када им је допуштено да праве грешке, доносе одлуке и праве изборе и кад поштујемо њихову аутономију;

Нагласак би требало да буде на самодисциплини, а не на спољашњем дисциплиновању од стране одраслих. Деца је потребно да њихови напори и труд буду вредновани;

Постоје периоди када су мала деца посебно способна да уче одређене ствари;

Полазна тачка раног учења и свих васпитно-образов-

них активности са децом тог узраста је оно што они могу да ураде, а не оно што не могу да ураде;

Машта, креативност и све врсте симболичких активности (цртање, плес, причање прича и сл.) развијају се само ако постоје погодни услови;

Односи са другим људима (и одраслима и децом) су од централног значаја у дететовом животу;

Квалитетан васпитно-образовни рад са децом раног узраста укључује три ствари: дете, контекст у коме се учење одвија и знање и разумевање које дете развија.

Зашто је важно рано учење и развој?

- Зашто је рано учење и развој детета толико важно? Можемо да разликујемо индивидуално развојне и друштвене разлоге важности раног учења и развоја.

У прве три године живота деца доживљавају свет на целовитији начин него на другим узрастима и пошто имају природну радозналост и урођену потребу за истраживањем, уче свим чулима – вид, слух, мирис, укус и додир. У првим годинама по рођењу мозак се развија брже него икад у животу, а број нервних веза – синапси најбрже и највише расте баш у прве три године. Оне синапсе које се пуно користе, постају трајно део мозга, а оне које се не користе, постепено се губе. Зато је потребно да дете има могућности за различите облике активности, богата и разноврсна чулна, емоционална и социјална искуства, да би синапсе које су повезане са тим искуствима остале трајне.

Поред тога, не смемо заборавити да савремене концепције развоја третирају дете од рођења као индивидуу којом се развија у јединствену личност, има своје потребе и права да их испољи. Управо потребе и права детета чине да је оно биће које има своје моћи, иако у периоду раног развоја не може да их оствари без подршке одраслих. На жалост, наша васпитно-образовна политика недовољно препознаје моћи самог детета, већ га више третира као немоћно биће чије потребе боље препознају одрасли, него оно само. То је неопходно променити и у свести родитеља и у свести професионалаца који раде са децом раног узраста.

Са друштвене тачке гледишта, рано учење и развој

које се одвија у друштвено-организованом систему, као што су јаслице или неки одговарајући облик приватне иницијативе (приватне јаслице) је важно због позитивних утицаја које има на касније социјално укључивање детета и младе особе. По правилу, деца која се у раном узрасту укључе у друштвено-организовано васпитање и образовање остају дуже у образовном систему, успешнији су у образовним постигнућима (на пример, истраживања спроведена у Србији показала су да деца која су од раног узраста укључена у друштвено-организовано васпитање и образовање су показала боље резултате на ПИСА тестовима на крају основне школе) и завршавају бар средње, а често и високо образовање. Стицањем што вишег нивоа образовања повећавају своје шансе за запошљавање и мобилност у послу. Поред тога, ређе показују штетне и социјално неприхватљиве облике понашања, као што су наркоманија, малолетничке трудноће, насилничко понашање и деликвенција, проституција итд. Друштво мање улаже у социјалну и здравствену заштиту, а они су, са својим стеченим компетенцијама, значајнији ресурс или социјални капитал. Описани значај раног укључивања у васпитно-образовни рад – у јаслице и сличне форме, нарочито је видљив код деце из осетљивих група суочених са разним формама сиромаштва, укључујући и образовно сиромаштво породице. Код деце која нису изложена сиромаштву, укључивање у јаслице има изузетан утицај на развој социјалног понашања, успостављање односа са вршњацима, позиционирање у групи деце, развој говора и вештине комуникације. Као држава чије је званично опредељење прикључивање Европској унији, морамо да имамо у виду и да је последњих година рано учење и развој предмет изузетне пажње европске образовне политике. Многе земље су поставиле амбициозне циљеве у области повећања обухвата деце, повећања квалитета рада у овој области, али квалитета професионалног образовања и усавршавања васпитача за рад са децом раног узраста.

Мр Бранка Павловић,
Висока школа струковних
студија за васпитаче Шабац